

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

מדיני תמורה

נאמר בתורה, "ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה, כל אשר יתן ממנו לה יהיה קדש, לא יחליפנו, ולא ימיר אותו, טוב ברע או רע בטוב, ואם המר ימיר בהמה בבהמה, והיה הוא ותמורתו יהיה קדש", ומכאן למדו שבהמה שקדשה לקרבן, אסור להמיר אותה בבהמה אחרת, אולם אם עבר על האיסור, חלה קדושה גם על הבהמה השניה. ובאו כאן בגמרא כמה פרטים בדין הזה:

א. עונשו של הממיר.

לדברי רבי יהודה, מאחר שנאמר בתורה, "לא יחליפנו ולא ימיר אותו", העובר על האיסורים הללו **לוקה** מלקות ארבעים, כדין כל עובר באיסור "לא תעשה".

ולדברי חכמים, מאחר שאין האיסור הזה על ידי מעשה, אין לוקים עליו, שלדעתם **אין לוקים** על איסור "לא תעשה", אלא אם כן עברו עליו במעשה, אבל התמורה נעשית בדיבור בלבד, ולכן אין לוקים עליה.

ב. מי ממיר.

לדברי רבי יהודה, הכל ממירים את הקרבנות שהקדישו בעצמם, אבל **יורש אינו ממיר קרבן שירש מאביו**.

ולדברי חכמים, גם **היורש ממיר קרבן שירש מאביו**.

דש בבהמת חבירו וחסם אותה

לדעת רבי מאיר, הדש הזה, **לוקה** על שעבר באיסור "לא תחסום", **ומשלם** לבעל הבהמה את מה שהיה ראוי לה לאכול מהדישה, [4 קבין לפרה, ו-3 קבין לחמור].

ונחלקו אמוראים מה דעת חכמים.

אביי ורבא אומרים, שאי אפשר לתבוע את הדש, שישלם לבעל הבהמה את המאכל שהיה ראוי לה, כי מאחר שהדש **חייב מלקות** על פעולת הדישה, שוב אין לחייבו לשלם על אותה פעולה, שנאמר "כדי רשתו", ומכאן לומדים חכמים, שאין מחייבים אדם שני דברים על פעולה אחת. ומכל מקום אמר רבא, שכל זה לעניין חיובו

בבי"ד של מטה, **אבל אינו יוצא ידי שמים, עד שישלם** לבעל הבהמה את מה שהיה ראוי לה לאכול.

ורב פפא אומר, שאף לדברי חכמים, הדש **לוקה** על שעבר באיסור "לא תחסום", **ומשלם** לבעל הבהמה את מה שהיה ראוי לה, כי לא באו שני החיובים הללו בפעולה אחת, אלא חיוב המזונות בא לו בשעה שמשכה לדוש בה, וחיוב חסימה בא לו בשעה שדש בה חסומה, ומאחר שלא באו שני החיובים על פעולה אחת, משלם את שניהם.

אתנן אסרה תורה ואפילו כשבא על אמו

נאמר בתורה "לא תביא אתנן זונה ... בית ה' אקיד", כלומר זונה שקבלה טלה באתננה, אותו טלה פסול להקרבה.

והדין הזה שווה בכל הזונות, וכשם שהבא על הפנויה ונותן לה טלה, אותו טלה פסול להקרבה, כך הבא על אמו ונותן לה טלה, אותו טלה פסול להקרבה, ואף על פי שחייב מיתה בביאתו. [לרש"י הדבר למד ממה שנאמר בתורה אתנן זונה, ולא פירשה התורה שהכוונה לפנויה בלבד. והתוס' כתבו שעיקר פרשת אתנן זונה נאמר לעניין עריות. וי"מ שהדבר למד ממה שמיעטה התורה אתנן כלב, אף על פי שהבא על הכלב חייב מיתה, ואם כן זונה שאתננה אסור, היא גם זונה שהבא עליה במיתה].

ומכל מקום **מכאן למדנו**, שאף על פי שאם לא נתן לאמו אתנן על הזנות, אינו יכולה לתבוע ממנו, [שהרי חייב מיתה על הביאה, ואינו מתחייב תשלומים על אותה פעולה שמתחייב עליה מיתה], מכל מקום **ידי שמים אינו יוצא את חובו הממוני כלפיה**, עד שישלם לה, שהרי אם משלם, יש לתשלום דין אתנן זונה, הפסול להקרבה, ואינה כמתנה בעלמא.

גדרים לאיסור בשר בחלב

אסור ללוש עיסה בחלב, כי כשיעשה ממנה פת, אין ניכר שהפת חלבית, ויש חשש שיבואו לאכול בשר עם הפת, ויכשלו באיסור בשר בחלב, ואם עבר ולש עיסה בחלב, הפת אסורה באכילה אפילו במלח.

וכן אסור לטוח את התנור בשומן בשרי, כי אין הדבר ניכר בפת, ויש חשש שיבואו לאכול הפת בחלב, ויכשלו באיסור בשר בחלב, ואם עבר וטח את התנור בשומן בשרי, הפת אסורה באכילה אפילו במלח, והתנור אינו כשר לאפות בו, עד שיסיקו אותו פעם אחת, [ויוכשר בליבון].

הרבעה

איסור הרבעה האמור בכלאים, [= "בהמתך לא תרביע כלאים"], הוא שיקח זכר ונקיבה משני מינים, ויכניס ביחד את הזכר בנקיבה כמכחול בשפופרת.

אבל מותר להכניס שני מינים לדיר, אף על פי שיבוא הזכר על הנקיבה, כי הוא בא עליה

ואף על פי שהדבר מותר, רב פפא החמיר באיסור הזה, כדי שלא יבואו לזלזל בו, ואסר להכניס שני מינים לדיר.

ורב אשי החמיר לבני בי ריש גלותא יותר, ואמר שלא יכניסו זכר ונקיבה ממין אחד עם מין אחד, אף שבזה יש סברא שיזקקו בני המין האחד זה לזה, ולא ימשכו אחר שאינו מינם, והטעם שהחמיר, משום שחשש שאם יקל, ירשיעו העבדים, ויעברו גם על מה שאסור מהתורה.

מין במינו מותר להכניס כמכחול בשפופרת, ואין בזה משום פריצות, [שמא יבוא להרהר, כמו שאמרו שאסור להסתכל בחמור וחמורה כשהן מזדווגים, כי דווקא בזה שמסתכל ואינו עסוק בדבר, יש חשש שיבוא לידי הרהור, אבל זה שעוסק בכך], מאחר שטרוד במלאכתו, לא יבוא לידי הרהור.

אכילת פועל בעבודה שאינה בידיו ורגליו

לדעת תנא קמא, היה עושה בידיו ולא ברגליו, או ברגליו ולא בידיו, או בכתפו בלבד, **דינו שווה לעושה בידיו ורגליו**, שנאמר "כי תבא בכרם רעך", וזה כולל כל אופן שתבא לעבודתו, "ואכלת ענבים כנפשך".

ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה, אין פועל אוכל ממה שעושה, אלא אם כן עושה בידיו וברגליו, שנאמר באיסור חסימה "שור", והוקש החוסם לנחסם, כלומר האדם הוקש לשור, מה השור שנאמר בו איסור חסימה עושה בידיו ורגליו, אף האדם שאוכל ממלאכתו ואסור למנוע ממנו הוא העושה בידיו ורגליו, אבל אינו עושה בידיו ורגליו אינו אוכל.

ספק בגמרא, האם לדעת רבי יוסי ברבי יהודה, מה שנאמר "שור" באיסור חסימה, מלמד שלא נאמר האיסור אלא בעושה בידיו ורגליו ממש, כשור שדש בידיו ורגליו, או שאין כוונת התורה לאסור חסימה רק בעושה בידיו ורגליו ממש, וכל שעושה בכל כוחו, [כגון שאין לו ידיים, ועושה באברים שיש לו אפשרות לעשות בהם], בכלל האיסור.

לעשות בזה ולאכול בזה

פועל שעושה מלאכה במין אחד, אינו רשאי לאכול ממין אחר, [כגון אם היה עושה בענבים, לא יאכל בתאנים].

ובאותו מין שהוא עושה, ספק בגמרא אם מותר לו לאכול גם באלו שאינו עושה, [כגון עושה בגפן זה, ורוצה לאכול בגפן אחר], או רק באלו שעושה רשאי לאכול.

ומכל מקום אם בוצר גפן אחד, ומעורבת בה גפן אחרת, שצריך להפריד ביניהם, מותר לאכול משני הגפנים, כי עושה בשניהם, אף על פי שרק את האחד הוא בוצר לכליו של בעל הבית.

הדורכים בגת, עושים בענבים וביין, כי דורכים את הענבים, ויוצא מהם יין, ולכן **מותרים לאכול מהענבים ולשתות מהיין**.

ואולם אין רשאים לשתות מהיין, אלא אחרי שילכו בגת שתי וערב, כי קודם לכן אין מלאכתם ניכרת ביין, ואם ישתו יין, נראים כעושים בענבים, ואוכלים יין.

אם העושה במין אחד אינו רשאי לאכול מאחרים מאותו המין, אלא ממה שעושה ממש, שור העושה במחובר, אינו אוכל אלא כשעושה **בשרכא**:

לרש"י – הכוונה לשור שהעגלה קשורה מאחוריו, ונותנים בה את הענבים שבוצרים, ואין מותר לאכול מהענבים, אלא אם בוצרים מזמורה ארוכה, שמגיעה מאחוריו במקום שבוצרים עד לפני פיו.

ולתוס' – הכוונה לשור שדש תבואה מחוברת לקרקע, שאין להחשיב את כל מה שדש כדבר אחד, [כי רק כשדש בתלוש הכל נחשב כאגודה אחת, ויכול לאכול גם ממה שלא דש ממש, אבל כשדש במחובר, כל קלח חשוב בפני עצמו, ואינו יכול לאכול אלא מהקלח שהוא דש], ולכן אינו אוכל ממה שדש, אלא כשדש שיבולים ארוכות, שיכול לאכול את אותה שיבולת שהוא דש.

מעיקר הדיון, הפועל מותר לאכול מהענבים, רק בשעה שעושה בגפן, אבל כשהולך מאומן [=שורה של גפנים] לאומן אינו אוכל:

- י"א שאינו אוכל בשעה זו, אף על פי שההליכה מאומן לאומן נחשבת כמלאכה בגפן, כי ההליכה היא צורך האומן הבא, ואינו יכול לאכול מהגפן שגמר, כשעושה בגפן הבא.

- וי"א שאינו אוכל בשעה זו, אף על פי שהעושה בגפן הבא רשאי לאכול מהגפן הקודמת, כי ההליכה מאומן לאומן אינה נחשבת כמלאכה, ובשעה שאינו עושה מלאכה כלל, פשוט שאסור לו לאכול.

ומכל מקום אף על פי שאין לו לאכול כשהולך מאומן לאומן, אמרו חכמים שיאכל בהליכה זו, כדי שלא יאכל בשעה שעושה בגפן ממש, כי טובת הבעלים היא, שימנע מלאכול ומלהתבטל ממלאכה בשעה שעושה בגפן, ועדיף להם שיאכל בהליכה מגפן לגפן, שאז אין האכילה מבטלת אותו.

**ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד
כסיכום קצר של הדף**

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

**להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים
מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)**

**להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים
מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)**

© כל הזכויות שמורות

מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית